

Η εξέλιξη και το τέλος του ελληνοτουρκικού πολέμου του 1897 (Γαβριήλ Συντομόρος)

/ [Πεμπτουσία](#)

[Προηγούμενη δημοσίευση: <http://bit.ly/2jdv3up>]

Από δε τους υπόλοιπους άνδρες της πρώτης εκείνης λέμβου του Αλφειού, τραυματίστηκαν άλλοι τέσσερις. Αλλά κι απ' αυτούς, ο ναύτης Ιωάννης Γκολέμης υπέκυψε, μία ώρα αργότερα, στα τραύματά του και ενταφιάστηκε στο νεκροταφείο του χωριού Τσάγιεζι (Στόμιο). Έν τω μεταξύ ο Κουντουριώτης, αιφνιδιασμένος από το όλο συμβάν, διέταξε τον γέροντα καπετάνιο, ο οποίος του είχε δώσει τις αναληθείς, όπως αποδείχθηκε, πληροφορίες, να βγει στην ξηρά και να διαπραγματευθεί με τους Τούρκους την παράδοση των δύο νεκρών. Αλλ' ενώ ο κάκιστος εκείνος πληροφοριοδότης έβγαινε με τη λέμβο του στην ξηρά, δέχθηκε και αυτός απανωτούς πυροβολισμούς και έπεσε νεκρός στη βάρκα του, που και αυτή βυθίστηκε.

Έτσι λοιπόν είχε εξελιχθεί τότε το περιστατικό της Λεπτοκαρυάς, στο οποίο οφείλονται οι πρώτοι νεκροί που θρήνησε το Πολεμικό μας Ναυτικό από της συστάσεως του Νεοελληνικού κράτους και μετέπειτα, και οι οποίοι νεκροί υπήρξαν επίσης και οι μόνοι του Ναυτικού μας κατά τον πόλεμο του 1897 (βλ. άρθρο Ναυάρχου Σ.Ε. Λυκούδη στο Νεώτερο Εγκυκλοπαιδικό Λεξ. Ήλιου, τ. ΙΒ, σ. 240-241). Είναι, ωστόσο, ψευδέστατη η διάδοση που είχε κυκλοφορήσει ευρέως τότε ότι τα σώματα των νεκρών Αντωνιάδη και Κουστογιαννόπουλου βεβηλώθηκαν από τους Τούρκους. Απεναντίας, ο Ναύαρχος Λυκούδης (παραπάνω, ίδια σελίδα) βεβαιώνει ότι ο διοικητής του εχθρικού τάγματος, το οποίο ενέδρευε στην ακτή, παρέδωσε (αν και περιέργως) τους Έλληνες νεκρούς στους προύχοντες της Λεπτοκαρυάς, οι οποίοι, τηρώντας κάθε εθιμοτυπία και αποδίδοντας τις ανάλογες τιμές, κήδεψαν τους πεσόντες και τους ενταφίασαν. Αλλά και όταν αργότερα, το 1901, πραγματοποιήθηκε η ανακομιδή των λειψάνων του Αντωνιάδη, προκειμένου αυτά να μεταφερθούν στην Αθήνα και να ταφούν σε οικογενειακό τάφο στο Α΄ νεκροταφείο της ελληνικής πρωτεύουσας, οι τοπικές τουρκικές αρχές διευκόλυναν

και πάλι με κάθε τρόπο τη σχετική διαδικασία.

Η προσωπογραφία βέβαια του Ανθυποπλοιάρχου Αντωνιάδη βρίσκεται από τότε αναρτημένη στο Πάνθεο των Ηρώων της σχολής Ναυτικών Δοκίμων. Επιβάλλεται ωστόσο, να διερευνηθούν όσες συνθήκες συνήργησαν στην άδικη μέν -όχι όμως και άδοξη- απώλεια τόσο του Αντωνιάδη όσο και των ναυτών Κουστογιαννόπουλου και Γκολέμη. Όμως και μία τέτοια έρευνα επιβάλλεται να εστιαστεί και σε όσους παράγοντες διαμόρφωσαν την, κατά θάλασσα, συμπεριφορά της χώρας μας στον πόλεμο του 1897, συμπεριφορά στην οποία, σε μεγάλο βαθμό, οφείλεται και η απώλεια της ζωής των ως άνω πεσόντων.

Αναλυτικότερα, σύμφωνα με τις κατοπινότερες δικαιολογίες του τότε Υπουργού Ναυτικών Ν. Λεβίδη (βλ. Γ.Ν. Φιλάρετου, Ξενοκρατία και Βασιλεία εν Ελλάδι, σ.327 κ.ε), ο ίδιος, αντί για ναυτικές αποστολές αποβιβάσεων και ακίνδυνων βομβαρδισμών, σχεδίαζε να χρησιμοποιήσει, κατά τον πόλεμο εκείνο, τον πολεμικό μας στόλο προκειμένου να πλήξει πραγματικά ισχυρά φρούρια όπως το Καραμπουρνου της Θεσσαλονίκης, να καταστρέψει την παρά την Αλεξανδρούπολη σιδηροδρομική γέφυρα ή να καταλάβει τα, σχεδόν ανυπεράσπιστα, νησιά Σάμο, Μυτιλήνη και Χίο. Αλλά και δεδομένου ότι εχθρικός στόλος δεν είχε εμφανιστεί έξω από τα Δαρδανέλια, ο ελληνικός είχε τη δυνατότητα να απελευθερώσει την Ίμβρο, την Τένεδο ή τη Λήμνο ή να διεισδύσει στον Ελλήσποντο. Καθώς άλλωστε, ο ελληνικός στόλος διέθετε τρία θωρηκτά, θα μπορούσε να επιφέρει ένα κατά θάλασσα καίριο πλήγμα εναντίον του εχθρού, το οποίο να καταγραφεί στις ιστορικές δέλτους του Ναυτικού μας (βλέπε Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΔ', σ. 157).

Όλα εντούτοις αυτά παρεμποδίσθησαν, σύμφωνα με τον Λεβίδη, υπαιτιότητα του βασιλιά Γεωργίου και του πρωθυπουργού Δηλιγιάννη, οι οποίοι, κατά τον Λεβίδη, αποσκοπούσαν στην περιορισμένη κλιμάκωση του πολέμου, ώστε αυτός απλώς και μόνο να εκφοβίσει τις Ευρωπαϊκές δυνάμεις. Δεν υπήρχε επομένως προοπτική να προσλάβει ο περί ου ο λόγος πόλεμος το χαρακτήρα ενός καθολικότερου εθνικοαπελευθερωτικού αγώνα παρόμοιας μορφής με εκείνη των μετέπειτα Βαλκανικών πολέμων. Και αυτό, από φόβο μη τυχόν στη δεύτερη αυτή περίπτωση ανακινηθεί ή υποκινηθεί ή αναδυθεί στην επιφάνεια της επικαιρότητας το γνωστό Ανατολικό Ζήτημα. Ήθελαν κοντολογίς οι επικεφαλής του ελληνικού κράτους τότε (Φιλάρετος, παραπάνω, σ. 326) «να διεξαγάγουν έναν πόλεμο, χωρίς (στην πραγματικότητα) να διεξαγάγουν πόλεμο (*faire la guerre sans faire la guerre*)».

Παρά τις προαναφερθείσες, πάντως, δικαιολογίες του Υπουργού Ναυτικών Λεβίδη, στον ίδιο αποδίδονται οι εξής οδηγίες τις όποιες φέρεται αυτός να έδωσε τότε στον αρχηγό του Στόλου (βλ. Λέων. Παρασκευόπουλου, Αναμνήσεις 1896-1920, τ.1, σ. 64): «Καταστρέψατε, εμπρήσατε, εμπνεύσητε τον τρόπον παντού και εν τέλει βάλετε [προφανώς με τα πυροβόλα σας] εις το κενόν»! Εξαιρετικά διατακτικός, κατά συνέπεια υπήρξε ο τρόπος με τον οποίο είχαμε χειριστεί, κατά τον πόλεμο του 1897, την κατά θάλασσα υπεροπλία μας. Οπότε, το αποτέλεσμα ήταν να θεωρήσουμε τη ναυτική μας υπεροχή (την απορρέουσα, όπως προαναφέρθηκε από το ότι διαθέταμε τρία θωρηκτά) απλώς ως κατάλληλη για βομβαρδισμούς ακτών και για πραγματοποίηση αποβιβάσεων (βλ. Σπ. Μαρκεζίνη, Πολιτική Ιστορία της Νεωτέρας Ελλάδος 1828-1964, τ.2, σ. 287), χωρίς να αποβλέπουμε σε διενέργεια ναυμαχιών σαν τις κατοπινότερες, για παράδειγμα, της Έλλης ή της Λήμνου.

Βέβαια, ο Σαχτούρης είχε ισχυριστεί, την εποχή εκείνη, ότι η δραστηριότητα της Μοίρας Αιγαίου «αγκίστρωσε» 8.000 στρατιώτες του εχθρού μακριά από το μέτωπο των χερσαίων ελληνοτουρκικών επιχειρήσεων, υποχρεωθέντες- λόγω της υποτιθέμενης δράσης του ναυτικού μας- να παραμείνουν στα μετόπισθεν προς διασφάλιση των τουρκικών νώτων. Η αλήθεια όμως είναι ότι ο τουρκικός στρατός είχε αρκούντως ενδυναμωθεί στη Μακεδονία και στη Βόρεια Θεσσαλία, πολύ προτού εκραγεί ο πόλεμος. Όντως, πολυπληθή οθωμανικά στρατεύματα, ακολουθώντας θαλάσσιες οδούς, είχαν μεταφερθεί, προ της έναρξης του πολέμου, στις παραπάνω περιοχές από τα μικρασιατικά παράλια. Αλλά και μεγάλες

ποσότητες πολεμοφοδίων και τροφίμων είχαν εκφορτωθεί στον Πλαταμώνα και στην Κατερίνη για όσο χρονικό διάστημα η δική μας προσοχή ήταν στραμμένη στην Κρήτη (Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, τ. ΙΔ', σ. 156).

Αλλά και διοικητικές αγκυλώσεις παρεμπόδισαν τότε τη Μοίρα Αιγαίου να δράσει σοβαρά. Για παράδειγμα, οι διαταγές του Λεβίδη, τυπικά μεν, αποστέλλονταν στον Μοίραρχο Σαχτούρη, στην πραγματικότητα όμως οι αποφάσεις λαμβάνονταν και εκτελούνταν από τον κυβερνήτη του Κανάρη πρίγκιπα Γεώργιο, ο οποίος αποτελούσε τον ανακτορικό τοποτηρητή του Στόλου. Και αυτό ακριβώς είχε υπόψη του ο Λεβίδης, όταν υποβάλλοντας την παραίτησή του, στις 14 Απριλίου του 1897, δήλωνε: «Γνώμαι υπ' εμού προταθείσαι, δεν εισηκούσθησαν, δεν εισακούονται ούτε εισακουσθήσονται. Διαταγαί μου δεν εκτελούνται υπό ενίων, αναμενόντων την άνωθεν [δηλαδή την εξ ανακτόρων] έγκρισιν».

Τέλος, άστοχες ενέργειες σαν και εκείνες που ωδήγησαν στο θάνατο τον Αντωνιάδη και τους δύο ναύτες του ανάγκασαν, ασφαλώς, τον Σημαιοφόρο Ιωάννη Κόκκορη, υπηρετούντα στο θωρηκτό Ψαρά, να υποβάλει, στις 15 Απριλίου, από τη Σκιάθο, τηλεγραφική αναφορά στον Υπουργό Ναυτικών, με την οποία κατήγγελλε τον Σαχτούρη ως προδότη του έθνους. Και ναι μεν ακολούθησε ανάκληση του Πλοιάρχου Σαχτούρη από την αρχηγία του στόλου Αιγαίου, ο ανακληθείς όμως κατήγγειλε και εκείνος με τη σειρά του τον Κόκκορη ως συκοφάντη.

Το σημαντικότερο ωστόσο δεν έγκειται στο ότι το Ναυτοδικείο, όπου, εν συνέχεια, οδηγήθηκε η υπόθεση, αθώωσε τον Κόκκορη παμψηφεί. Τα κατεξοχήν ενδιαφέροντα είναι τα ακόλουθα: 1ο ότι και ο κατηγορηθείς Πλοίαρχος αθωώθηκε, όταν ο ίδιος παρέπεμψε τον εαυτό του σε δίκη για να αποσαφηνιστούν, ή όχι, οι ευθύνες του. Και 2ο ότι ο Σαχτούρης κατόπιν... προήχθη σε Υποναύαρχο!

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αντωνίου Λιγνού, Ιστορία της Νήσου Ύδρας, τύποις Αλευροπούλου, Αθήναι 1953.

Νεώτερο Εγκυκλοπαιδικό Λεξ. Ηλίου, τ. Γ, σ. 140 και τ. ΙΒ, σ. 240-241.

Υποπλοιάρχου (Ο) Δ.Μ. Γιακουμάκη, άρθρο υπό τον τίτλο Ναυτική Επιθεώρηση, τεύχος 305, Ιανουαρίου- Φεβρουάριου 1964.

Ιστορία του Ελληνικού Έθνους, Εκδοτική Αθηνών, Αθήναι 1977.

Henry Turot, Η Κρητική επανάσταση και ο Ελληνοτουρκικός πόλεμος του 1897. Μετάφραση Λόισκα Αβαγιανού, Ειρμός, Αθήνα 1991.

Γ.Ν. Φιλάρετου, Ξενοκρατία και Βασιλεία εν Ελλάδι, Επικαιρότητα, Αθήνα 1977.

Λέων. Παρασκευοπούλου, Αναμνήσεις 1896-1920, τύποις Πυρσού, εν Αθήναις 1933.

Πηγή: Περιοδική έκδοση του ομίλου φίλων Αγίου Όρους, «Άγιος Αθανάσιος ο Αθωνίτης», «Αθωνίτης», έτος 23ο, τ. 87, Α΄ τρίμηνο 2014, σελ.24-28